

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Viittomakieltä omaksuvat lapset avartavat käsitystämme kielestä ja kielellisestä monimuotoisuudesta

Laura Kanto

laura.kanto@jyu.fi

Viittomakielen keskus, Jyväskylän yliopisto

VIKKE-hanke www.vikke.nmi.fi

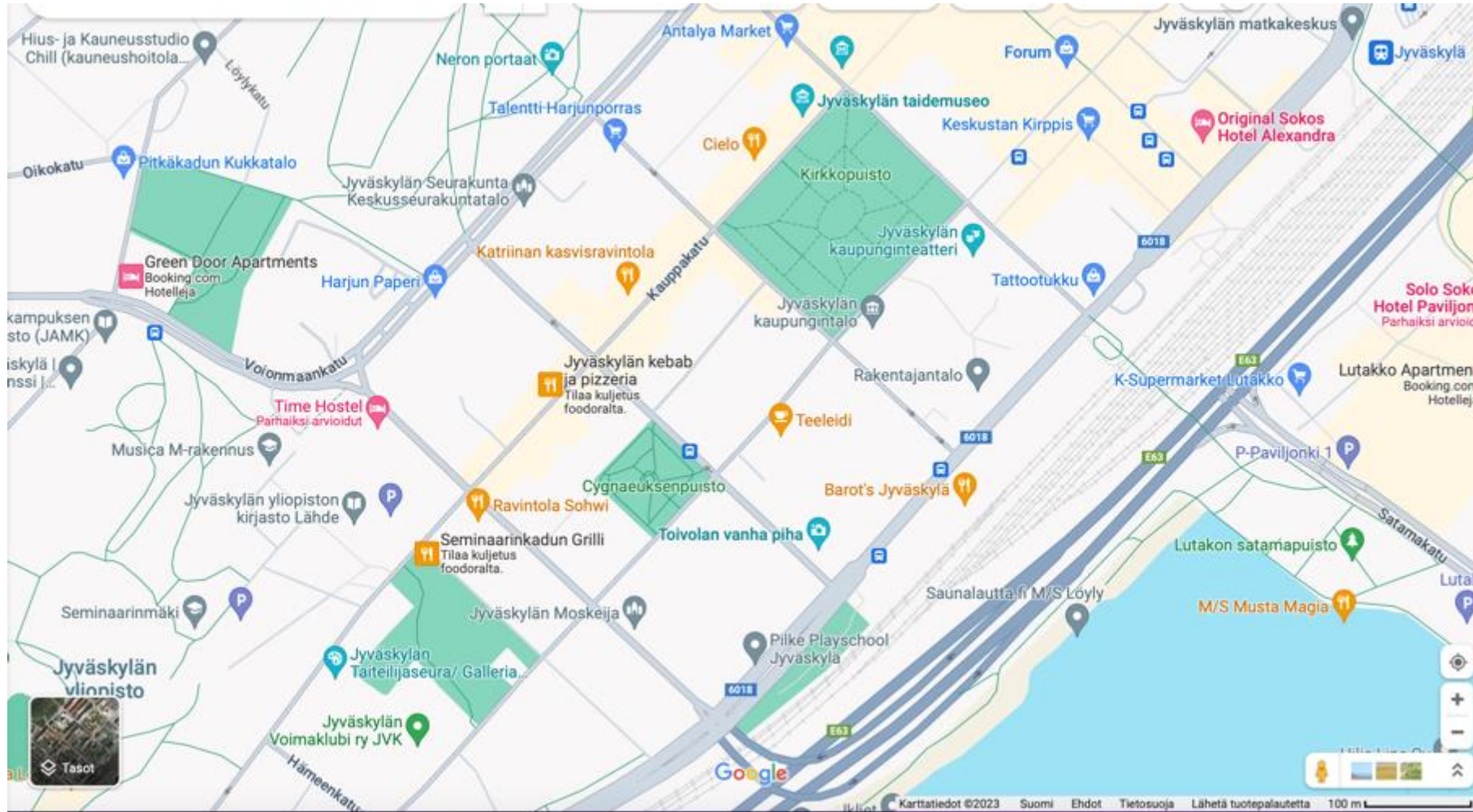
Mitä on kieli?

Mitä on kieli?

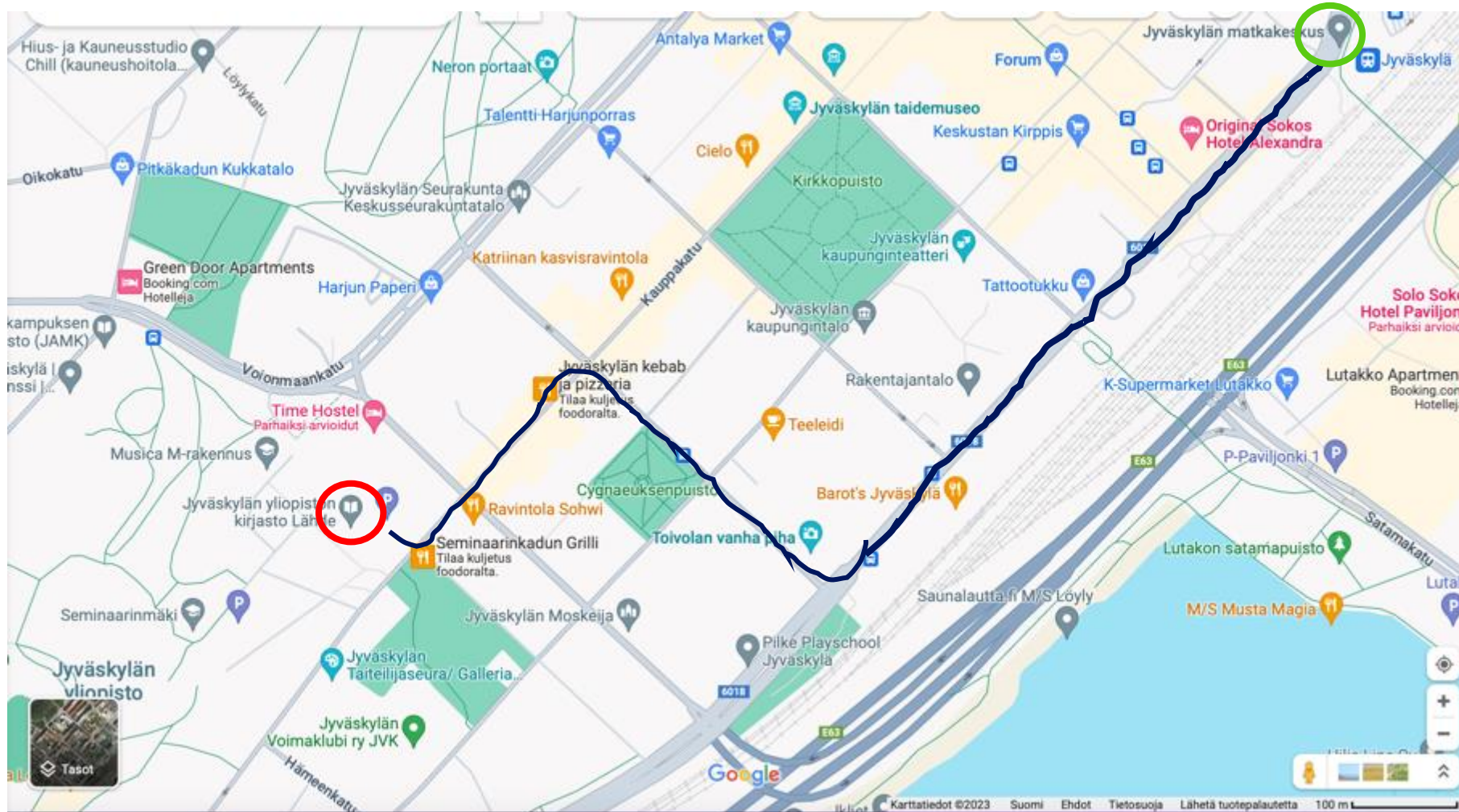
- Onko osoitus kieltä?

Mitä on kieli?

Mitä on kieli?

Mitä on kieli?

- *Osoitus on tärkeä osa kaikkia kieliä.*
 - Se on tärkeä osa kielen käyttöä, merkityksen välitystä ja vuorovaikutusta kaikissa maailman kielissä.
 - Osoitukset ja eleet toimivat lasten kielen kehityksen rakennuspalikkoina ja kehittyvä kieli integroituu eleisiin.
 - Osoitus on viittomakielen käytetyin viittoma ja hyvin tärkeässä osassa viittomakielistä varhaista vuorovaikutusta.

Mitä on kieli?

Mitä on kieli?

Vikrun vikkellä viittomakieli puuhavikko: https://vikke.nmi.fi/wp-content/uploads/2022/11/VIKRUN-PUUHAVIHKO_Web.pdf

Mitä on kieli?

- *“Kieli on muutakin kuin puhetta.”*
- *“Kieli on kaikkea sitä, miten välitämme merkityksiä toiselle ja jonka rajoja on usein vaikea piirtää tarkasti.”*
- *“Kielen avulla jaamme ajatuksia, tunteita ja tietoa toisillemme, mutta kieli ei ole vain ajattelun tai vuorovaikutuksen väline.”*
- *“Kieli on tiivis osa minuutta ja ihmisyyttä sekä samalla yhteistä ja yhteisöllistä, osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta.”*

Mitä on kieli?

	Kertominen	
Viitotut kielet		Puhutut kielet
<ul style="list-style-type: none">Viitotut lekseemit; embleemit	Deskriptio (symbolit) ”kohteen kuvaaminen sellaisenaan”	<ul style="list-style-type: none">Puhutut lekseemit, embleemit
<ul style="list-style-type: none">Henkilö- ja paikkaviitteiset osoituksetMuut osoitusviittomat (ml. Osoittavat verbaalit)	Indikaatio (indeksit) ”kohteeseen viittaaminen”	<ul style="list-style-type: none">PronominisanatManuaaliset osoitukset
<ul style="list-style-type: none">Kuvailevat viittomat; myös liikkeen modifikaatioKuvailevat eleetNäyttelemineElehtiminen...	Depiktio (ikonit) ”kuvataan/esitetään tilannetta tapahtumaa tai olentoa”	<ul style="list-style-type: none">Onomatopoesia; prosodian ikoninen muunteluKuvailevat eleetNäyttelemineElehtiminen...

Näyttäminen

Jantunen, T. (2023). Kieli on muutakin kuin puhetta – ei-äänellinen merkityksenvälitys ja viittomakielet osana kieli-ilmiötä. Teoksessa L. Kanto, M. Toivola, A. Martikainen, I. Savolainen ja E. Vastamäki (toim.). *Kieli elämän eri vaiheissa – näkökulmia kielen moninaisuuteen* (s. 9–21). Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistys ry:n julkaisuja 55.

Mistä kieli tulee?

Jotta miellä on kieli, niin
mitä kieli tarvitsee?
Mikä on kielen edellytys?

Mistä kieli tulee?

Vuorovaikutus

← Kielen konventionaalisemmat yksiköt

Varhaisen vuorovaikutuksen tärkeydestä ja merkityksestä lapselle ks. Still Face -koe

<https://www.youtube.com/watch?v=7Pcr1Rmr1rM>

Mistä kieli tulee?

Viittomakieli = kielellisen ilmaisun välittäminen visuaalisesti havaittavassa kanavassa

Puhuttu kieli = kielellisen ilmaisun välittäminen auditiivisesti havaittavassa kanavassa

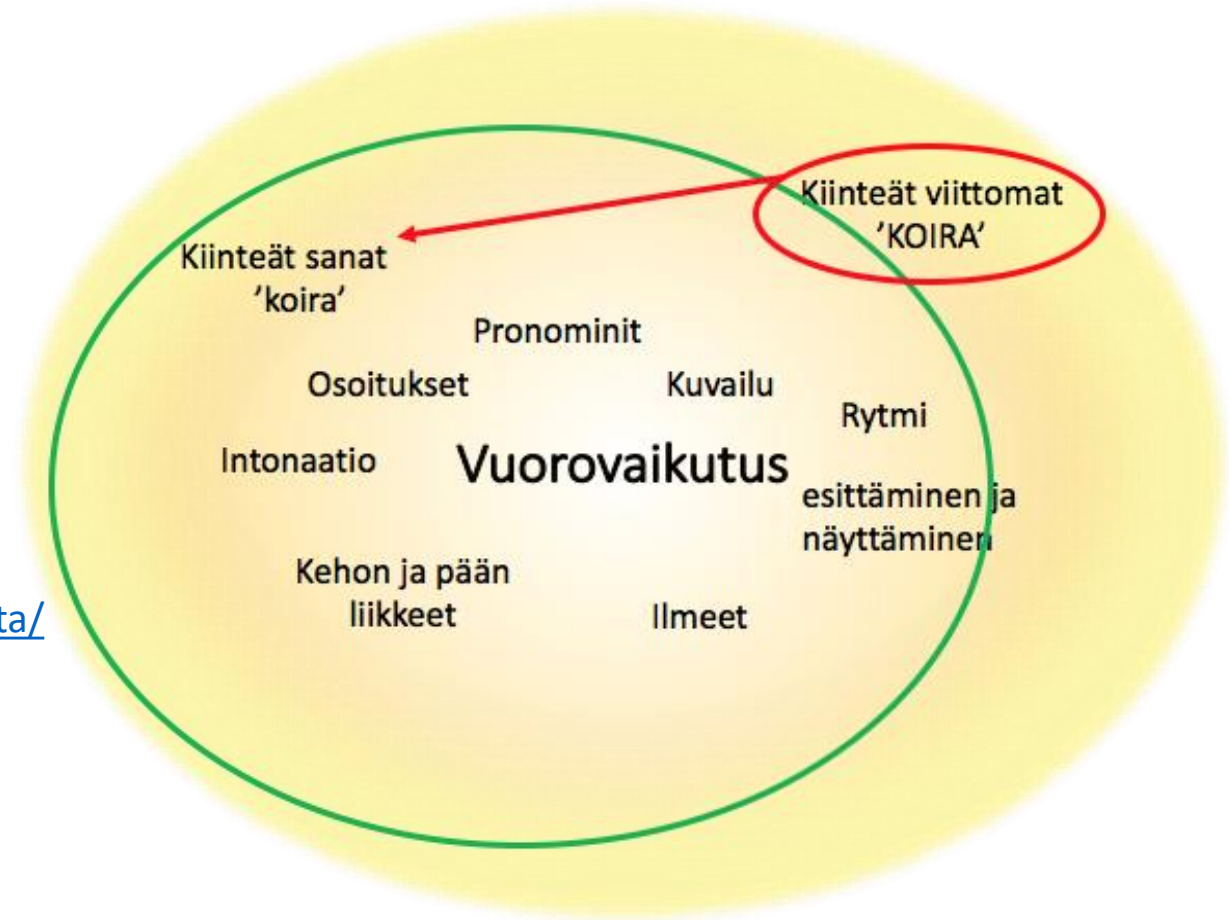
Mistä kieli tulee?

Vertaa satua Kolme pientä possua

[Tukiviittomin viittottu satu](#) (papunet)

[Viitottu satu](https://verkossa.savas.fi/kolme-pienta-porsasta/) <https://verkossa.savas.fi/kolme-pienta-porsasta/>

[Viittomakielinen satu](#) (vikke.nmi.fi)

Mistä kieli tulee?

- *”Kieli on yksi perustarpeistamme.”*
- *”Varhaisen vuorovaikutuksen ja ensimmäisen vuoden merkitys myöhemmälle lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja kasvulle on kiistaton.”*
- *”Aikuisen rooli varhaisen vuorovaikutuksen ja kielenkehityksen vaiheessa on hyvin tärkeä.”*
- *”Eryteisesti jaetun tarkkaavuuden taidot ovat yhteydessä lapsen kielen kehitykseen.”*
- *”Jo heti alussa pienen kuulovammaisen lapsen kohdalla viittomakieli tarjoaa vanhemmille keinoja olla lapsen kanssa vuorovaikutuksessa.”*

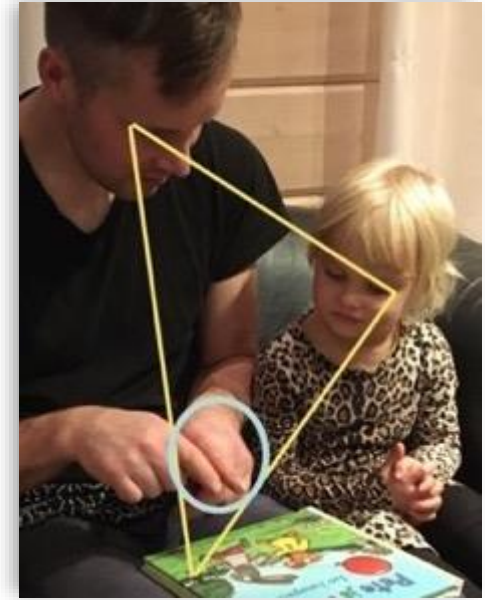
Videosimerkki viittomakielisestä varhaisesta vuorovaikutuksesta

<https://vikke.nmi.fi/tietopankki/viittomakielinen-vuorovaikutus-ja-kielella-leikittely/varhaisen-viittomakielisen-vuorovaikutuksen-piirteet/>

Viittomakielisen varhaisen vuorovaikutuksen piirteitä

Entä jos vanhemmalla ei ole tätä taitoa?

- Osoitus
- Katseen käyttö: katsekontaktin saamisen, ajoittamisen ja ylläpitämisen
- Vanhempi siirtää viittomia lapsen näkökenttään siten, että lapsi voi nähdä sekä huomion kohteen että viittoman samanaikaisesti
- Vanhempi ajoittaa viittoman tuottamisen lapsen spontaanisti tai tietoisesti toteutetun katsekontaktin kanssa tai vanhempi pyytää lapsen katsekontaktia
- Visuaalinen kolmio (kuva): Lapsi ja vanhempi asettuvat jaetun tarkkaavaisuuden tilanteeseen siten, että vuorovaikutuksen aikana lapsi ja vanhempi voivat luoda yhdessä sekä katse kontaktin että siirtää katseensa tilanteessa olevaan asiaa tai esineeseen
- Huomion saamisen ja ylläpitämisen strategiat

Varhaisen vuorovaikutuksen piirteet eri lapsi-vanhempi pareilla

- Tutkimuksissa havaittua:
 - Kuurot viittomakieliset vanhemmat olivat sensitiivisempiä ja proaktiivisempia vauvan visuaaliselle huomion suuntaamiselle, kuten katsekontaktille.
 - Kuulevat vanhemmat hyödynsivät vastaavanlaisia strategioita vähemmän ja olivat vähemmän sensitiivisiä vauvan visuaalisen huomion suuntaamiselle.
 - Kuulevat vanhemmat pyytävät huomattavasti vähemmän, jos lainkaan, katsekontaktia vuorovaikutushetkissä kuuron lapsen kanssa.
 - Jaetun tarkkaavuuden jaksoja oli vähemmän ja ne olivat pituudeltaan lyhyempiä kuulevan vanhemman ja kuuron lapsen välillä, kuin kuuron vanhemman ja kuulevan tai kuuron lapsen välillä

Ks. Esim. Pohjois-Koivisto, K. (tulossa). Vuorovaikutuksen piirteitä erilaisilla lapsi-vanhempi-vuorovaikutuspareilla. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteen laitos.

Mistä kieli tulee?

Eräs kuuleva kuuron lapsen vanhempi <https://vikke.nmi.fi/2023/09/27/vieraskyna-viittomakieli-ja-puhuttu-kieli-osana-kuuron-lapsen-kuntoutusta-kuulevan-vanhemman-nakokulmasta/>

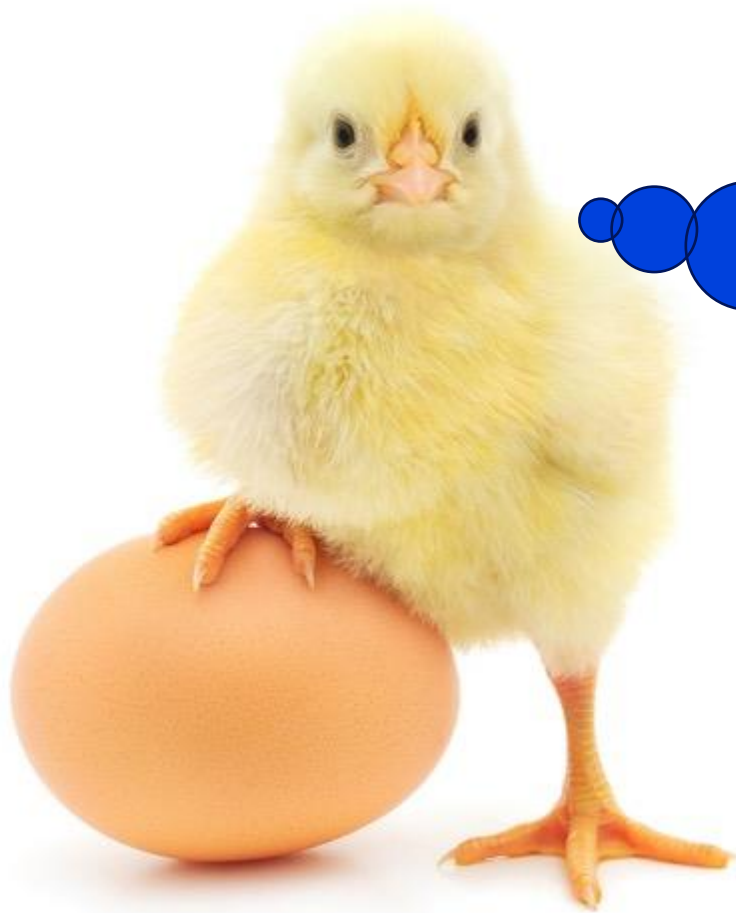
- *”Vauvavuosi oli raskas kommunikoinnin osalta. Vuorovaikutus vauvan kanssa ei tuntunut oikein luontevalta. Niin monelta turhalta itkulta ja molemminpuoliselta turhautumiselta olisi vältytty, kun meillä olisi ollut yhteinen tapa kommunikoida.”*
- *”Kunpa, sitä alun pelkoa ja epävarmuutta kielten yhteensovittamisesta ei olisi ollut. Ja kunpa meitä olisi alusta asti kannustettu viittomaan niin paljon kuin mahdollista. Uskon että, jos meitä olisi opastettu heti alussa, miten kommunikoida kuuron vauvan kanssa olisimme jaksaneet paremmin. Ennen kaikkea vauvamme olisi saanut vauva ajastaan sen kaiken mahdollisen lämpimän vuorovaikutuksen osakseen, mikä kaikille pienille vauvoille kuuluu. Sillä kyllähän kaikki se, mitä vauva kokee ensimmäisenä elinvuotenaan, luo pohjaa ja vaikuttaa kaikkeen tulevaan.”*
- *”Voi kunpa joku viisaampi olisi heti kertonut minulle, että tietenkin parasta mitä voit tehdä on rakastaa ehdoitta kuuroa lastasi, hän on täydellinen juuri sellaisena, kun hän on. Toiseksi paras asia on antaa hänelle kieli. Oli se sitten puhuttu tai viitottu. Kielen, jota lapsen on ennemmin tai myöhemmin mahdollista ymmärtää. Kielen, jolla lapsen on mahdollista täysipainoisesti ilmaista itseään. Kielen, jonka avulla hän voi kehittyä ja oppia kaikkea uutta.”*

Mikä on kielen merkitys?

Mikä on kielen merkitys?

- Arvioita:
 - Kehityksellistä kielihäiriötä esiintyy n. 5-7 %:lla lapsista. Lapsuusiässä autismikirjon häiriötä esiintyy n. 1 %:lla.
- Väite:
 - ”Kuulovammaisista lapsista 30-40 %:lla on muutakin kehitykseen vaikuttavaa pulmaa kuin vain aistivika.”
- Havainto VIKKE-hankkeen aineistosta
 - Kuurojen vanhempien kuuroilla lapsilla 6 %:lla esiintyi kehityksellisen kielihäiriön piirteitä. Autismikirjon piirteitä ei esiintynyt kellään.

Mikä on kielen merkitys?

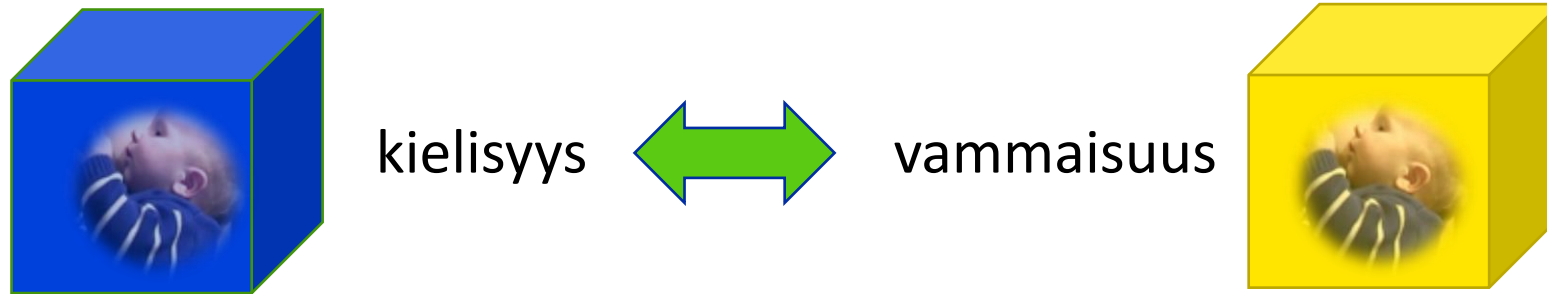
Onko
kuulovammaisen
lapsen kehityksen
pulmissa kyse
munasta vai kanasta?

Mikä on kielen merkitys?

- Kieli on kasvun, kehityksen ja oppimisen avain.
- Kieli on osa ihmisyyttä, minuutta ja identiteettiä.
- Kielellä välitetään ja rakennetaan monipuolisesti merkityksiä, jäsennetään ja käsitellään maailmaa, ilmaistaan tunteita, jaetaan ajatuksia sekä kokemuksia, ohjaillaan ja neuvotellaan.

Kuka on viittomakieltä omaksuva lapsi?

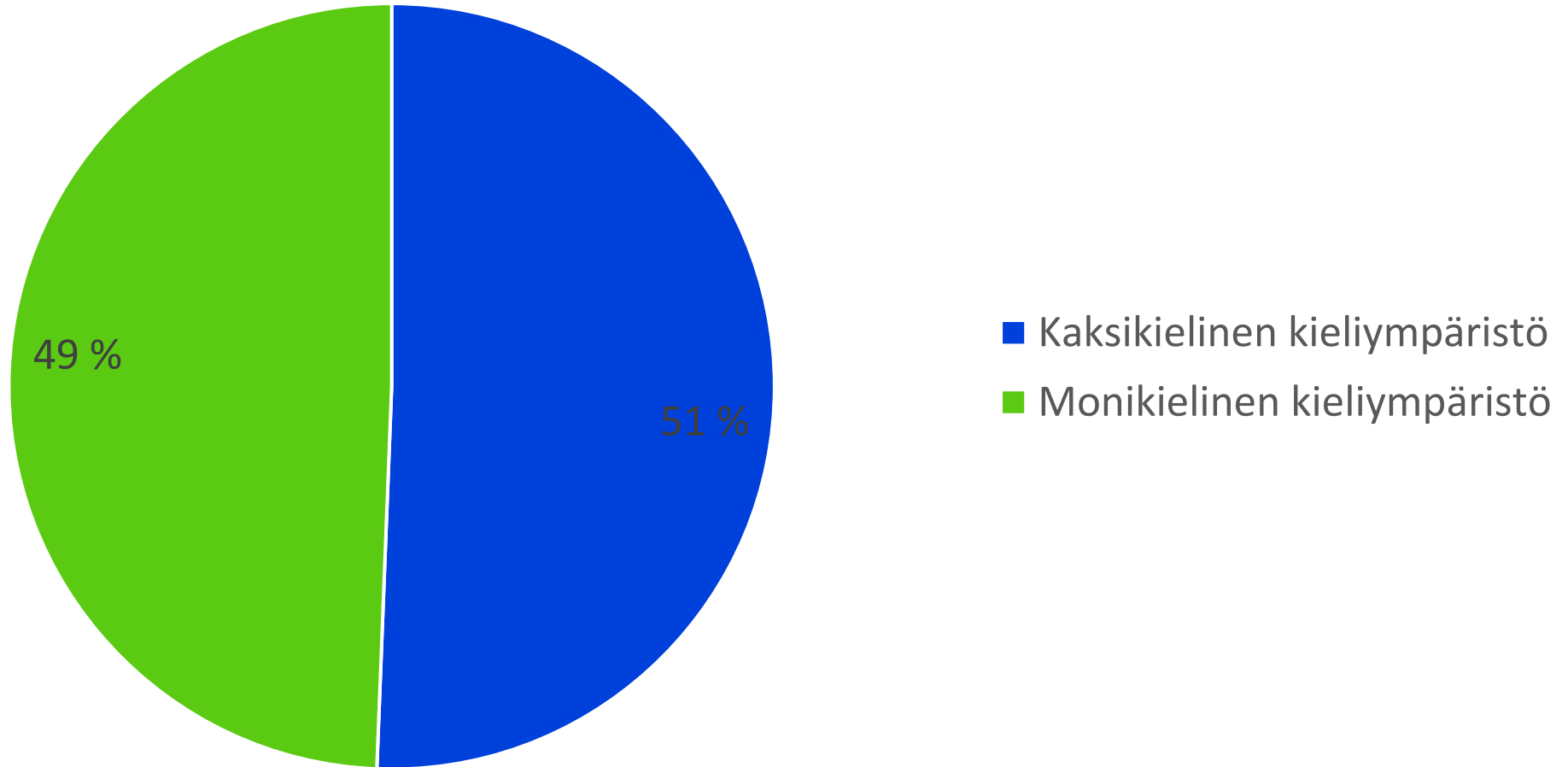

Virheelliset käsitykset viittomakielestä suhteessa tukiviittomiin ja viitottuun puheeseen.

	 Kuuleva vanhempi	 Kuuro vanhempi
Kuuleva lapsi 	?	95% (KODA*)
Kuuro lapsi 	95%	5%

Edelleen vahva diskurssi siitä: Onko viittomakieli lapselle tarpeen.

Kuka on viittomakieltä omaksuva lapsi

Mikä on kielen merkitys viittomakieltä omaksuvalle lapselle?

Mikä on kielen merkitys viittomakieltä omaksuvalle lapselle?

kielisyys

vammaisuus

- Kielitietoisuus ja kielitietoinen pedagogiikka
- Oppimisympäristön kielellinen saavutettavuus

Työpaja pe 29.9.
Monikielisyden voima:
Lapsen viittomakielen omaksuminen ja tukeminen
varhaiskasvatuksessa - uusia
näkökulmia ja käytännön
vinkejä

Viittomakieleen liittyvien myyttien purkaminen

- Viittomakieltä omaksuvat lapset eivät ole loppumassa.
- Suomalaisen viittomakielen ja suomen kielen viittoma- ja sanajärjestys eivät poikkea toisistaan niin paljon kuin usein luullaan.
- Viittomakielen kehitys etenee samankaltaisten vaiheiden kautta kuin puhuttujen kielten kehitys. Viittomakielenkin kehityksen viivästymiseen ja poikkeaviin piirteisiin tulisi puuttua samoin kuin kaikissa muissakin tilanteissa.
- Kuulovamma ei itsessään ole syy kielen kehityksen viivästymiselle tai poikkeavuudelle.
- Kaksi- tai monikielisyys ei itsessään ole syy kielen kehityksen viivästymiselle tai poikkeavuudelle.
- Kielen kehityksen viivästymä tai poikkeavuus ei ole syys lapsen kaksi- ja monikielisyystä luopumiseen.
- Viittomakielen ja puhutun kielen käyttö ja omaksuminen eivät sekoita lasta.

Lopuksi

- *“Kieli on kaikkea sitä, miten välitämme merkityksiä toiselle ja jonka rajoja on usein vaikea piirtää tarkasti.”*
- *“Kieli on tiivis osa minuutta ja ihmisyyttä sekä samalla yhteistä ja yhteisöllistä, osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta.”*
- *“Kieli on kasvun, kehityksen ja oppimisen avain ja se kehittyy vuorovaikutuksessa osaksi minuutta ja ihmisyyttä.”*
- *“Kielellä välitetään ja rakennetaan monipuolisesti merkityksiä, jäsennetään ja käsitellään maailmaa, ilmaistaan tunteita, jaetaan ajatuksia sekä kokemuksia, ohjaillaan ja neuvotellaan.”*

Lopuksi

- Älä jää yksin!
 - Tule mukaan ammattilaisten verkostoon <https://vikke.nmi.fi/ammattilaisten-verkosto/>
 - Tule huomisen työpajaan.
 - Tietoa lasten viittomakielen omaksumisesta ja kehityksestä www.vikke.nmi.fi
 - Ota rohkeasti yhteyttä!

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kiitos!

Laura Kanto
laura.kanto@jyu.fi